

KADIN VE ERKEKLERDE YATAY VE DİKEY BİREYCİLİK/TOPLULUKÇULUK VE NARSİSİM BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

RELATIONSHIP BETWEEN HORIZONTAL AND VERTICAL INDIVIDUALISM / COLLECTIVISM AND NARCISSISM SELF-ESTEEM AT WOMEN AND MEN

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Ertuğrul UÇAR

Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Anabilimdalı, Aksaray/Türkiye

Bilge KONAL

Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, PDR Anabilim Dalı, bilgekonal@gmail.com, Aksaray/Türkiye

ÖZ

Sosyal ve kültürlerarası psikolojide bireycilik ve toplulukçuluk üzerine çok sayıda araştırma yapılmış ve kavramlaştırma öne sürülmüştür. Triandis, yatay ve dikey bireycilik /toplulukçuluk ayrımı yapmıştır. Dikey toplulukçulukta benlik, eşitsizliğe dayalı bir topluluğun parçası olarak algılanır. Yatay toplulukçulukta ise benlik, grup üyelerinin eşit olarak algılandığı bir topluluğun parçasıdır. Dikey bireycilik, özerk birey ve eşitsizliğin kabul edilmesi; yatay bireycilik ise özerk birey ve eşitliğe vurgu anlayışından oluşur. Benlik saygısı, bireylerin kendilerini ne kadar değerli hissettikleriyle ilgili bir olgudur. Narsisizm; kendini diğerlerinden üstün görme, diğerleri tarafından saygı ve hayranlık duyulma beklentisine girme ile nitelendirilen bir kişilik özelliğidir. Literatürden hareketle bu araştırmanın amacı; yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk eğilimleriyle benlik saygısı ve narsisizm arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bu amaçla verilerin analizinde değişkenlerin ilişkilerini içeren bir path modeli geliştirilip test edilmiştir. Araştırma grubu 349 üniversite öğrencisi ve öğretmenden oluşmaktadır (%71.3 kadın, %28.7 erkek). Araştırma sonuçlarına göre yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk narsisim ve benlik saygısını yordamıştır.

Anahtar sözcükler: Yatay ve Dikey Bireycilik/Toplulukçuluk, Benlik Saygısı, Narsisizm

ABSTRACT

Many of researches on individualism and collectivism have been conducted in social and cross-cultural psychology and conceptualization has been put forward. Triandis makes the distinction between horizontal and vertical individualism/collectivism. The self in vertical collectivism is perceived as part of a society based on inequality. In the horizontal collectivism, the self is part of a community where group members are perceived as equal. Vertical individualism, acceptance of autonomous individual and inequality; horizontal individualism consists of an autonomous individual and an emphasis on equality. Self-esteem is about how individuals feel themselves valued. Narcissism; is a personality that is characterized by seeing yourself superior to others, entering into expectation of respect and admiration by others. In light of literature the aim of this study is to examine whether horizontal and vertical individualism / collectivism predict self-esteem and narcissism or not. The aim of this study, a path model containing the relations of the variables was developed and tested in the analysis of the data. The study group consisted of 349 university students and teachers (71.3% female, 28.7% male). The primary analysis shows that horizontal and vertical individualism / collectivism predict narcissism and self esteem.

Key words: Horizontal and Vertical Individualism/Collectivism, Self-esteem, Narcissism

1. GİRİŞ

Psikoloji literatürüne Williams James (1963) tarafından kazandırılan *benlik* kavramı, çıkış noktasından hareketle günümüzde *bireyin kim olduğuna dair inançlarının tümünü kapsayan* bir olgu olarak değerlendirilmekte ve pek çok araştırmada çeşitli bakış açılarıyla tartışılan en önemli kavramlardan biri niteliğinde görülmektedir. Sosyal etkileşimler sonucunda oluşan benlik (Kağıtçıbaşı, 2017: 112); kaynağını erken toplumsallaşma, başkasından yansıyan değerlendirmeler, çevresel farklılıklar, toplumsal karşılaştırma süreçleri ile toplumsal kimlik ve kültürden almakla birlikte yapılan kültürlerarası çalışmalar (Rhee vd., 1995:

142-152; Triandis vd., 1990: 1006-1020), benlik kavramlaştırmalarının kişinin içinde yaşadığı kültüre göre büyük ölçüde değiştiğine işaret etmektedir (Taylor vd., 2012: 112). Bireylerin kendilerini nasıl tanımladıklarının kültürden kültüre farklılıklar göstermesi, benlik kavramının sosyal bir yapı olmasıyla ilintilidir (Aronson vd., 2012: 247 ; Kağıtçıbaşı, 2017: 112) ve kültürün sosyal psikolojik süreçler üzerindeki etkisinin, esas olarak bireycilik-toplulukçuluk çerçevesinde kavramlaştırıldığı görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2017: 122; Oyserman vd., 2002a: 110).

Sosyal ve kültürel psikolojide *bireycilik* ve *toplulukçuluk* kavramları ile ilgili pek çok çalışma yapılmış (Oyserman, 2002; Oyserman vd., 2002; Fiske, 2002; Bond, 2002; Markus ve Kitayama, 2003; Kağıtçıbaşı, 1998; Singelis, 1998; Rhee vd., 1995; Göregenli, 1995; Triandis, 1990; Hofstede, 1980) ve özellikle 1980'den sonra hız kazanan bu çalışmalarda bireylerin kendilerini grubun bir parçası olarak mı yoksa gruptan bağımsız bir birey olarak mı tanımladıkları üzerine odaklanılmıştır (Kağıtçıbaşı, 2017: 121; Triandis, 2001b: 907-909; Markus ve Kitayama, 1991: 225; Hofstede, 1984a: 153). Toplumda var olan birey ve topluluk ilişkileri üzerine temellendirilen bireycilik ve toplulukçuluk boyutları, kültürel birer gösterge olmakla birlikte içinde yaşanan kültürün ya da o bireyin etkilendiği alt kültürün bir özelliği olarak bireyi etkileyip bireyin benliğinin bir parçası haline gelmekte (Triandis, 1996: 407-408), dolayısıyla boyutların temel psikolojik öğeler olduğu varsayımı üzerinde durularak benlik saygısı, iyi oluş, biliş, sosyal ve bireysel tutumlar ile davranışlar üzerinde de etkili olduğu düşünülmektedir (Oyserman vd., 2002b: 45).

Asya, Merkez ve Güney Amerika (Myer, 2015: 42) ile Orta Doğu, Afrika ve Çin'e (Oyserman vd., 2002b: 14) özgü gelenekselliğin ön planda olduğu kültürlerin çoğunda karşılaşılan toplulukçuluk boyutunda eğilim, bağımsızlıktan çok bağımlılık üzerine (Burger, 2016: 32-33) ve uyumu koruma yönündedir (Nathan vd., 1999: 721). Bu toplumlarda "ben" den çok "biz" yaklaşımının, güçlü akrabalık bağlarının, kendini bir gruba ait hissetme ihtiyacının ve gruba sadakat-bağlılık gösterme eğilimlerinin baskın geldiği görülmektedir (Triandis, 2001b: 920). Özellikle endüstriyelleşmiş Batı kültüründeki bireyler içinse bireycilik üstün gelmekte (Myer, 2015: 42; Oyserman vd., 2002b: 3) ve bu toplumlarda bireycilik boyutuyla ilişkili olarak bireysel öncelik, bağımsızlık, özerklik (Nathan vd., 1999: 712) gibi bireyin biricikliğini vurgulayan yaklaşımlara rastlanmaktadır (Burger, 2016: 497) Ayrıca özgürlük vurgusu, bireysel başarılar, zayıf sosyal bağlar, diğerlerinin görüş ve ihtiyaçlarını ihmal etme odağında ben merkezli olma da bireycilik boyutu eğilimleri olarak değerlendirilmektedir (Triandis, 1995: 8; Triandis, 2001a: 43-44; Triandis, 2001b: 912; Triandis, 1988: 323-324).

Bireyci toplumlardaki bireylerin kendilerini tanımlamada eşsiz bir kişi olarak belirli yetenekleri, değerleri ve hayalleri ön plana çıkarırken (Myer, 2015: 42) amaçlarında ise belirleyici olanın, kendi kişisel hedef ve tutumları olduğu görülmektedir (Triandis, 1996: 409). Toplulukçu kültürlerdeki bireyler ise grup ve grubun kimliği odaklı yaptıkları tanımlarına (Myer, 2015: 42) paralel olarak amaçlarını grubun amaçları ve değerleri doğrultusunda belirlemektedirler (Triandis, 1996: 409). Bireyciler kişisel hedeflerini grubun hedefleri ile uyumlu hale getirmeye çalışmazlar ve kendi hedefleri onlar için grubun hedeflerinden daha önceliklidir (Markus ve Kitayama, 1991: 226; Triandis, 1996: 409). Toplulukçular ve bireyciler amaçlarının yanı sıra başarı ya da başarısızlıklarının nedenlerini de farklı açıklama eğilimi gösterirler. Toplulukçu bireyler başarılarının nedenlerini özellikle grup tarafından verilen desteğe atfederken başarısızlıklarını kendi çabalarının azlığı ile ilişkilendirirler. Bireyci bakış açısına sahip bireyler ise başarılarını kendi yetenek ve becerileri ile başarısızlıklarını da görevin zor oluşu ya da şans faktörü ile açıklama çabasındadırlar. Net bir saptama yapıldığında toplulukçularda grup içi ahenk, yakın ilişkiler, hiyerarşi, görev, itaat, fedakarlık gibi değerlerin ön plana çıktığı görülürken bireyciler için özgürlük, yapılan işten zevk alma, bireysel başarı, yarışma, özerklik gibi değerlerin baskınlığından söz edilmektedir (Triandis, 1988: 323-324; Triandis ve Suh, 2002: 141-145; Singelis vd., 1995: 243-244).

Kültürleri kendi düzeylerinde toplulukçu ya da bireyci olarak zıt kutuplara ayırmak mümkün olsa da (Triandis ve Suh, 2002: 140; Oyserman vd., 2002a: 110) birey bazında düşünüldüğünde yapılan araştırmalar çok boyutluluğa işaret etmekte (Kağıtçıbaşı, 2017: 127; Bond, 2002: 76; Oyserman vd., 2002a: 110-111; Triandis, 2001a: 38) farklı durumlarda, değişik hedef gruplara karşı ya da değişik etkileşim amaçlarında bireycilik ve toplulukçuluktan herhangi biri ön plana çıkabilmektedir (Gudykunst ve Bond, 1997; Ho ve Chiu, 1994; Oyserman vd., 2000; Singelis, 1994; Uleman vd., 2000, akt. Kağıtçıbaşı, 2017: 127). Dolayısıyla toplulukçu kültürün bir parçası olan bireyin, kendisini gruplardan bağımsız hissederek o yönde davranması ya da bireyci bir kültürde yetişen bireyin de toplulukçuluk eğilimi göstermesi söz konusu olabilmektedir. Bu eğilimler ölçütünde sosyal ve kültürel psikoloji, bireycilik için *özerk* ya da *bağımsız benlik*; toplulukçuluk için de *ilişkisel* ya da *karşılıklı bağımlı benlik* kavramlarını kullanmaktadır. Bu kavramların kullanılması, bireylerin öznel olarak kendilerini nasıl algılayıp tanımladıkları ile örtüşmektedir (Triandis, 2001a: 332).

Genel bağlamda değerlendirildiğinde eğilim, toplulukçu kültürlerdeki bireylerin ilişkisel benlik; bireyci kültürlerdeki bireylerin ise özerk benliklere daha fazla sahip olduğu yönündedir (Markus ve Kitayama, 1991: 246-247). Bu eğilimlere rağmen toplulukçu kültürlerin hepsinde sadece ilişkisel benliklere rastlanmadığı gibi, bireyci kültürlerde de sadece özerk benlik eğilimleri söz konusu değildir ve kültürlerin alt gruplarındaki benlik yapılarında bile ciddi farklılıklar görülebilmekte (Kağıtçıbaşı, 2017: 127) hatta bireylerin benliği, özerklik ve ilişkisellik boyutlarının özelliklerini aynı anda barındırabilmektedir (Triandis, 2001a: 332). Bu bağlamda Hofstede'nin (1980) aksine bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarının iki karşıt kutup olarak değil (Oyserman vd., 2002a: 110; Fiske, 2002: 78; Triandis, 2001a: 332) aynı kişide farklı seviyelerde var olabilen kültürel sendromlar olarak ele alınması öngörülmüş ve bu doğrultuda Triandis (1995) tarafından INDCOL ölçeği hazırlanmıştır (Wasti ve Erdil, 2007: 47). Ölçek, ilişkisel ve özerk benlikleri ayırtmak yerine aynı bireyde her ikisinden de özellikler barındıran, ancak bir boyutu baskın olan tutumu ölçmeyi amaçlamaktadır. Buna göre bireycilik ile toplulukçuluk -yatay ve dikey düzlemlerde- yatay bireycilik, dikey bireycilik; yatay toplulukçuluk, dikey toplulukçuluk şeklinde boyutlandırılmış (Singelis vd., 1995: 244), boyutlandırmada fedakarlık, kendine özgünlük, yarışmacı olma, statüye verilen önem, bireyler arası güç mesafesi gibi dinamikler dikkate alınarak (Triandis, 1996: 410), ayırtılmasının asıl temelini eşitlikçi ya da hiyerarşik ilişkiler karşıtlığı konmuştur (Kağıtçıbaşı, 2017: 125).

Dikey toplulukçuluk ve dikey bireycilik, eşitsizlik ve statü farklılıklarına vurgu yaparken yatay toplulukçuluk ve yatay bireycilik statü eşitliğine ve daha yumuşak bir geçişle benzerliklere odaklanmakta (Thomas vd., 2010: 1439); dolayısıyla dikey düzlem, yatay düzleme kıyasla bireyleri daha net çizgilerle farklılık boyutuna taşımaktadır. Dikey toplulukçulukta birey, kendisini hiyerarşik yapılanması olan bir iç gruba ait hisseder. Bu hiyerarşik yapı hem grup üyelerinin eşitsizliği hem de bazı üyelerin yüksek statüsü ile ilintilidir. Dolayısıyla diğerleri üzerinde otorite kurma aracı olan güç değeri, önemli bir unsurdur. Bireyin benliği diğerleriyle karşılıklı bağımlıdır ancak eşitsizlik olgusu var olduğu için birey kendini grup üyeleriyle eşit olarak görmez (Singelis vd., 1995: 244-247; Triandis, 1996: 410; Triandis ve Gelfand, 1998: 122). Grup için fedakarlıkta bulunmak, gruba hizmet ve bağlılık bu boyutun en belirgin özellikleridir (Triandis, 1996: 410; Triandis ve Gelfand, 1998: 122; Oishi vd., 1998: 1183; Soh ve Leong 2002: 11). Yapılan araştırmalar bu boyuttaki bireylerin alçakgönüllülük eğiliminin yüksek; bireysel bağlamdaki zevk ve başarı gibi kendini diğerlerinden ayırıp farklı kılmayı sağlayan kendini çoğaltma/geliştirme (self-enhancement) değerlerinin ise düşük olduğunu göstermiştir (Kurman ve Sriram, 2002: 82). Yatay toplulukçulukta ise yine birey kendisini bir iç grubun parçası olarak görür ve o doğrultuda tanımlar ancak burada grup üyelerinin eşitliği ön plana çıkmaktadır. Tüm grup üyeleri aynı olarak algılanır; karşılıklı bağımlı benlik yapısı, ortak amaçlar ve uyum üzerine odaklanılır. Bireyin diğer bireyler ile eşit olması temel kültürel örüntüdür (Triandis, 1996: 410; Singelis vd., 1995: 244-247; Triandis ve Gelfand, 1998: 122). Bu bağlamda Soh ve Leong'un (2002: 11) yaptıkları çalışmada evrensellik değerinin boyutla ilişkili olduğu, Kurman ve Sriram'ın (2002: 82) çalışmalarındaysa kendini çoğaltma/geliştirme değerlerinin yatay toplulukçuluğu yordamadığı ortaya konmuştur. Dikey bireycilikte birey, benliğini özerk olarak tanımlar ve statü farklılıklarıyla eşitsizlik vurgusu bireyi, kendini güçlü bir şekilde diğerlerinden farklı algılamasına odaklar. Benlik tamamen diğer bireylerden bağımsızdır. Statü, rekabet ve kazanma değer verilen olgulardır ve bu olgular doğrultusunda yaratıcılık ve yüksek performans üst düzeyde görülmektedir (Triandis, 1996: 410; Singelis vd., 1995: 244-247; Triandis ve Gelfand, 1998: 122-123). Dolayısıyla başarı, haz, kendine yönelme boyuttaki bireyler için önemli olarak algılanmakta (Oishi vd., 1998: 1183), bunlara bağlı olarak da yarışmacılık-rekabet bu kültürel örüntüde ön plana çıkmaktadır (Triandis, 1996: 410; Triandis ve Gelfand, 1998: 122). Yatay bireycilikte ise birey yine kendini özerk olarak varsayar ancak eşitlik olgusunun varlığı kendisini diğer bireylerle benzer görmesine yol açar. Statü farklılıkları vurgulanmaz, grup içerisinde az çok bir denklik vardır. Kişi, benliğini diğer benliklerle uyumlu olmasına rağmen bağımsız olarak görme eğilimi gösterir (Triandis, 1996: 410; Singelis vd., 1995: 244-247; Triandis ve Gelfand, 1998: 122). Yapılan çalışmalar boyuttaki bireylerin statü farklılıklarını gözetmemeleri ve eşitlik olgusu bağlamında evrensellik değerlerini ön plana çıkardığını göstermekte, bireyciliğe verilen değer bağlamında ise bireyleri kendine yönelme ve haz değerlerine yaklaştırmaktadır (Oishi vd., 1998: 1183; Soh ve Leong, 2002: 11). Ayrıca boyuttaki bireylerin alçakgönüllülük değerlerini benimsemediği de bulgular arasında yer almıştır (Kurman ve Sriram, 2002: 82).

Bireylerin eşitsizliğe dayanan gücü kabullenme ölçüsü ile ilişkilendirilen güç mesafesi (Hofstede, 1984b: 390); gücün varlığını benimsemiş ve bunu toplumun temel gerçeği olarak gören toplumlarda yüksek, güç sebebiyle ortaya çıkan farklılıkları en aza indirmeyi amaçlayan toplumlar ise düşüktür (Terzi, 2004: 68). Bu dinamiğin yatay boyutlara göre dikey boyutlarda yüksek olduğu görülmektedir (Singelis vd., 1995: 269). Nitekim dikey toplulukçuluk ve bireycilikte, eşitsizlikler hem beklenen hem de istenen bir durumdur. Hofstede' in (1984b: 390) astların üstlerine güçlü bir bağımlılık gereksinimine sahip olması ile açıkladığı yüksek güç mesafesi,

dikey toplulukçulukta bununla ilişki olarak görülürken; dikey bireycilikteki yüksek güç mesafesi ise rekabet gücü ve bireysel çıkarlara ileri düzeyde odaklanma ile açıklanmaktadır (Singelis vd., 1995: 269). Erdoğan ve Aytekin'in (2012: 2531) Türk akademisyenlerle ilgili çalışmalarında da dikey bireycilik rekabet ile ilgili olarak yüksek güç mesafesini yordamıştır. Yatay bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarında ise statü farklılıklarının gözetilmemesiyle eşitliğe yapılan vurgu, düşük güç mesafesine işaret etmektedir (Singelis vd., 1995: 269). Nitekim düşük güç mesafesinde ayrıcalıklar ve statü göstergeleri hoş karşılanmamakla beraber herkesin eşit haklara sahip olduğu öngörülmektedir (Hofstede, 1994a: 5).

Triandis (2001a: 36), yukarıda sözü edilen boyutlara göre Korelilerin toplulukçu yapılarıyla İsrail Kibutzlarının toplulukçu özelliklerinin birbirine benzemediğini vurgularken dikey ve yatay eksenlere vurgu yapmaktadır. Nitekim Koreliler dikey toplulukçuluğa, Kibutzlar da yatay toplulukçuluğa örnek verilebilir. Diğer bir açıyla da hiyerarşik yapının var olması, Hindistan ile bireylerinin en iyi yarışında olduğu ABD'yi aynı kılamaz. ABD ve Fransa dikey bireyciliğe örnek, Hindistan ve geleneksel Yunan toplumları da dikey toplulukçuluğa örnektir. Bunların yanı sıra İsveç ve Avustralya da yatay bireyciliğe örnek gösterilebilir.

Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk yapılarının politik sistemler ile de ilişkili olabileceği iddia edilmiştir (Singelis vd., 1995: 245-246; Triandis, 1996: 410; Berry vd., 2015: 92-99). Rokeach (1973) özgürlük ve eşitlik değerlerini baz alarak bu ölçütlerle şekillenen dört politik sistem önermiştir. Buna göre komünizmde eşitlik yüksek, özgürlük düşük; faşizmde hem eşitlik hem özgürlük düşük; liberal demokraside özgürlük yüksek, eşitlik düşük; sosyal demokraside hem özgürlük hem eşitlik yüksektir. Yatay toplulukçuluk uç örnek olarak komünizme, yumuşak düzeyde ele alındığında İsrail'deki Kibutzlara karşılık gelmektedir. Dikey toplulukçuluğun uç örneği Nazi Almanya'sına karşılık gelirken, yumuşak düzeyi ise geleneksel köylere karşılık gelmektedir. Örneğin Hindistan'daki köylerde köyün yaşlıları, köy yönetimi üzerinde son derece güçlü bir şekilde söz sahibidirler. Manastırlarda, kült liderlerin olduğu yerlerde, teokratik yönetimlerde otoritenin hiyerarşik olarak sıralanmasına vurgu vardır. Böyle sosyal ortamlarda dikey toplulukçuluğun hakim olduğu görülmektedir (Singelis vd., 1995: 245-246). Dikey bireycilik Batı ve özellikle de ABD'nin aşırı yarışmacı Pazar ekonomisinde bulunmaktayken; yatay bireycilik örüntüsü ise Avustralya ve İsveç'le (Singelis vd., 1995: 245-246) Yeni Zelanda ve Batı Avrupa'nın sosyal demokrasilerinde görülmektedir (Triandis ve Gelfand, 1998: 119).

Literatür incelendiğinde duygu, biliş, motivasyon ve sosyal davranış örüntülerinde olduğu gibi (Cross ve Madson, 1997: 5) bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerinde de cinsiyet farklılıklarının olduğu görülmektedir. Genel bulgular erkeklerin kadınlardan daha bağımsız-özerk ve bireycilik eğilimli; kadınların ise erkeklerden daha bağımlı-ilişkisel ve toplulukçuluğa daha yakın olduğu yönündedir (Cross ve Madson, 1997; Gilligan, 1982; Kitayama vd., 1997; Markus ve Kitayama, 1991; Gabriel ve Gardner, 1999; Wood ve Eagly, 2002; Shavitt vd., 2006; Triandis vd., 1995; Foster vd., 2003). Yatay ve dikey düzlemler ele alındığında ise INDCOL ölçeğinde güçlü cinsiyet farklılıklarının olduğu dikkat çekmekte ancak bu farklılığın özellikle dikey bireycilikte yer aldığı görülmektedir (Singelis vd., 1995: 259; Shavitt vd., 2006: 332-333). Yapılan çalışmalarda dikey bireycilik boyutunda kadınların erkeklere göre puanları önemli bir düşüş göstermiş ve erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldıkları bulgulanmıştır (Singelis vd., 1995: 259; Shavitt vd., 2006: 332-333). Erkeklerin bu eğilimleri kendilerini gruplardan bağımsız olarak görmeleri ve bazen de gruplar halinde oluşan eşitsizlikleri kabul ediyor olmalarıyla ilişkilendirilmektedir (Singelis vd., 1995: 269). Toplulukçuluk boyutunda kadınların erkeklerden az bir puan farkıyla daha öteki merkezli oldukları görülmekte, bu örüntü ise kadınların erkeklerden daha ilişkisel ve daha grup odaklı olmalarıyla açıklanmaktadır (Singelis vd., 1995: 269). Yatay bireycilik ve yatay toplulukçuluk boyutlarında ise kadınların erkeklerden daha yüksek puan aldıkları ancak bu puanların ya zaman zaman değişkenlik gösterdiği ya da önemsiz farklar olduğu bulgulanmıştır (Shavitt vd., 2006: 332-333).

Kültürlerarası çalışmalarda, kültürün benlik üzerinde ne derece etkili olduğuylla ilgili birçok sonuca varılmış ve yukarıda anlatıldığı gibi çeşitli boyutlarda kavramlaştırmalara ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra bireylerin benlik saygısının da yapılan çeşitli çalışmalarla kültür tarafından etkilendiği bulgulanmıştır (Cai vd., 2007; Schmitt ve Allik, 2005; White ve Lehman, 2005; Heine vd., 2001; Kitayama ve Markus, 2000). *Benlik saygısı*, bireyin kendisiyle ilgili pozitif ya da negatif değerlendirmeleri olarak tanımlanmakta (Rosenberg, 1965: 31; Rosenberg vd., 1995: 141) ve bir çeşit motivasyon kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2017: 258). Coopersmith'e (1967) göre ise benlik saygısı; bireyin kendini değerlendirmesi (self-evaluation) merkezinde şekillenen, cinsiyet, yaş ve farklı yaşam deneyimlerine göre değişkenlik gösterebilen kendine yönelik tutumunu yansıtır. Birey bu değerlendirmede performansını, kapasitesini, yeterliliğini ve değerlerini göz önünde bulundurur. Dolayısıyla benlik saygısı da bireyin kendisini yetenekli, başarılı, önemli ve değerli olarak algılama derecesi ile ilgili inanç ve tutumlarını ifade etmektedir. Birey kendisini değerlendirirken

tutumu olumlu bir yönde ise benlik saygısı yüksek, tutumu olumsuz bir yönde ise benlik saygısı düşük olmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2017: 258-259).

Yüksek benlik saygısına sahip bireylerin kendilerini toplumda değerli bir kişi görme eğilimleri ve kendilerine yönelik pozitif değerlendirmeleri (Rosenberg, 1965: 31), kendilerini yetenekli, alımlı, sempatik olarak görme ile ilişkilendirilmekte (Kağıtçıbaşı, 2017: 258) Baumeister ve arkadaşlarına göre (1989: 549) de bu eğilimler bireylerin üstün niteliklerine odaklanmalarını öngörmektedir. Bu bireyler, düşük benlik saygısına sahip olanlara göre kendilerini geliştirmeye ve risk almaya daha açıktırlar. Düşük benlik saygısına sahip bireylerin ise kendilerine yönelik değerlendirmeleri yeteneksiz, albenisiz ve itici sıfatlarıyla örtüşmekte (Kağıtçıbaşı, 2017: 258-259) ve negatif yönde süreklilik göstermektedir (Rosenberg, 1965: 31). Bu bireylerin özellikle kendilerini kabul etmede zorlanma, olumsuz olarak değerlendirdikleri özelliklerine odaklanma ve sahip oldukları potansiyeli açığa çıkarmakta isteksizlik gösterme eğilimleri dikkat çekmektedir (Baumeister vd., 1989: 549).

Benlik saygısı bireylerin sosyal ilişkilerini de yordamaktadır. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler daha çekici olduklarını düşündükleri için dışa dönük, girişken ve daha iyi ilişkiler kurma eğilimi gösterirler ve bu da bireyleri konuşmaya daha istekli kılarken grubun kararlarını eleştirmeyi de onlar için daha kolay hale getirir. Düşük benlik saygısına sahip bireylerde ise bu özelliklerin tersi görülmektedir ve bu da onları yüksek benlik saygısına sahip olanlardan daha fazla depresyona yaklaştırır (Baumeister vd., 2003: 6). Araştırmalar başarısızlığa karşı gösterilen tepkilerin de benlik saygısıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim yüksek benlik saygısına sahip bireylerin olumlu yaşantıları ve ilişkilerini göz önüne alarak başarısızlığı ortadan kaldıracak potansiyellerini kullanma çabasına giriştikleri; benlik saygısı düşük bireylerin ise kırılan cesaretleri ile güdülenmelerinin azaldığı görülmektedir (Kernis ve Brockner, 1989; Brown ve Dutton, 1995; Stake vd., 1995; Baumeister vd., 2003). Ancak başarı durumlarında yüksek benlik saygısının iyi performansı yordamadığı bunun yerine yüksek benlik saygısının, iyi performansın bir sonucu olduğu da bulgulanmış, benlik saygısını artırmaya dönük yaklaşımların akademik performansı yükseltmek yerine verimsizleştirdiği ortaya konmuştur (Baumeister vd., 2003: 10-13).

Benlik kavramının kültürler arasında farklı tanımlanmasından yola çıkan araştırmacılar, bu farklılığın benlik saygısına olan etkisini de ölçmek istemişlerdir (Cai vd., 2007; Schmitt ve Allik, 2005; White ve Lehman, 2005; Heine vd., 1999; Diener ve Diener, 1995; Radford vd., 1993). Toplulukçu kültürlerdeki bireyler için benlik saygısı, diğerlerinin birey ve bireyin grubu için ne düşündüğüyle yakından ilgiliyken; bireyci kültürlerde ise benlik saygısı özerk birey için diğerlerinin ne düşündüğünden daha bağımsız ve kişiseldir (Myers, 2015: 45). Özerkliklerini vurgulama eğiliminde olan bireyci kültürlerdeki bireyler, kişisel başarıyı ve bu başarılarından dolayı tanınmayı hedeflerken kendilerini olduğundan daha iyi görme eğilimi göstermekte, birey odağında değerli olduklarını ve kişisel başarılarını düşündüklerinde kendilerini iyi hissetmektedirler. Buna karşın toplulukçu kültürlerdeki bireylerin gurur kaynağı, grup için üzerine düşeni yapmakla örtüşmekte; bağımsızlıktan çok bağımlılığa önem verilmesi, onların kültürde bir yeri olduğunu hissettiklerinde kişisel doyuma ulaşmalarını sağlamaktadır (Burger, 2016: 497-499). Dolayısıyla bireyci kültürde yetişen birey, sosyal durumlar karşısında kendini yükseltme eğilimi gösterirken, Japonya gibi toplulukçu kültürün bir parçası olan birey ise kendi performansını değerlendirirken benliğini eleştiren, grubunun performansını değerlendirirken grubunu yücelten bir eğilim göstermektedir (Muramoto, 2003: 563-565; Yamaguchi, 2001: 228). Kitayama ve meslektaşlarının (1997: 1251), benlik saygısına yönelik yaptıkları çalışmada bireyci Amerikalı ve toplulukçu Japon öğrenciler karşılaştırılmış; Japon öğrencilerin sosyal durumlar karşısında özeleştiriye yöneldikleri, Amerikalı öğrencilerinse kendilerini olduklarından yüksek görme eğiliminde olduğu bulgulanmıştır. Mutlu ve iyi hissetmenin yüksek benlik saygısına sahip bireylerde daha fazla var olduğu göz önünde bulundurulursa benlik saygısının, bireyciliğin olduğu toplumlarda, toplulukçuluğun ön planda olduğu toplumlara göre daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu durumun bireyci özellikler gösteren Batı toplumlarında, bireylerin mutluluklarını kendi tutum ve davranışlarının sonuçlarına bağlamalarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir (Diener ve Diener, 2009: 72). Başarısızlık durumlarında ise toplulukçu bireyler grubun beklentilerini karşılayamadıklarını düşündükleri için görevleri üzerine daha çok yoğunlaşırken; tam tersi yönde bireyci özellik gösteren bireyler, başarılı olduklarında görevlerine daha sıkı sarılmaktadırlar. Bireycilerin bu tutumu, diğerleriyle karşılaştırma yaparak benlik saygılarını artırmaya dönük eğilimleriyle ilişkilendirilmektedir (Heine vd., 2001: 769-770). Watson ve arkadaşlarının (1998: 177) yaptıkları çalışmada sosyal sorumluluk toplulukçuluğu yordarken normsuzlukla toplulukçuluğun negatif korelasyona sahip olduğu; bunun yanı sıra bireycilik eğilimlerinin ise benlik saygısı ve normsuzlukla ilişkili olduğu saptanmıştır. Diğer yandan dikey bireycilikte başarının direkt olarak rekabetle, dikey toplulukçulukta ise gruba ait hissetme yeterliliği ve ilişkilerde iyi olma eğilimiyle ilişkilendirildiği bulgulanmış; ayrıca çalışmalar genel olarak başarı durumlarında yatay tutumların dikey tutumlara göre daha işlevsel olduğunu göstermiştir (Green; 2006: 29).

Bireyci kültürde yetişen bireylerin benlik saygılarının toplulukçu kültürün bir parçası olan bireylere göre daha yüksek olduğu, bununla ilintili olarak da benlik saygısının özerkliği artırdığı, özerkliğin artmasına bağlı olarak da bireyciliğin yükselme eğiliminde olduğu literatürde tartışılmaktadır (Berry vd., 2015: 122-125).

Bireyci ve toplulukçu kültürlerde benlik saygısının farklı eğilimlerde görülmesi, benlik saygısıyla arasında pozitif korelasyon bulguların narsisizm eğilimlerinin (Emmos, 1984; Raskin vd., 1991; Rhodewalt ve Morf, 1995; Watson vd., 1996; Campbell, 1999; Twenge ve Campbell, 2001) de bu durumla paralel olarak şekillendiğini göstermektedir (Foster vd., 2003: 471). Kaynağı bir Yunan söylencesine -Narkissos Efsanesi- dayanan *narsisizm* terimi, genel anlamda kendine hayranlık besleme, kendini abartılı olarak sevme ile tanımlanmaktadır. Kibirlik, benmerkezcilik, kendini beğenmişlik, gösterişçilik gibi ifadelerle de ilişkilendirilen narsisizmin odak noktası, benlik hakkında aşırı olumlu ve abartılı bir kanıdır (Twenge ve Campbell, 2015: 43). Psikoloji literatürüne Ellis (1898) tarafından kazandıran terim, günümüze kadar çeşitli bakış açılarıyla tartışılmış; 1980' de APA tarafından yayınlanan Zihinsel Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nın (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders – DSM III) 3. baskısında patolojik bir bozukluk olarak ilk kez yer almıştır (Atay, 2009: 184). Ancak patolojik boyuta ulaşmamış, genel popülasyondaki narsisizm eğilimlerini ölçmek isteyen kişilik psikolojisi ve sosyal psikoloji araştırmacıları öncül bazı çalışmaların ardından (Raskin ve Hall, 1979; Emmons, 1987) üstünlük, sömürücülük, otorite, kendine yeterlilik, kendini beğenme, hak iddia etme ve teşhircilik olmak üzere 7 boyut ile ilişkilendirdikleri 40 maddelik Narsistik Kişilik Envanteri' ni (NPI-40) oluşturmuşlardır (Raskin ve Terry, 1988). 2000'li yıllara kadar popülerliğini sürdüren NPI-40'ın ise Ames, Rose ve Anderson (2006) tarafından Beş Faktör Kuramı (McCrae ve Costa, 1987) kişilik boyutları ve benlik saygısı ölçüt alınarak, kullanışlılığı daha yüksek olan 16 maddelik kısa formu geliştirilmiştir. Çalışmada narsisizmle pozitif yönde ilişkilendirilen benlik saygısının diğer birçok araştırma ile (Campbell vd., 2002; Emmons, 1984, 1987; Kernis ve Sun, 1994; Morf ve Rhodewalt, 1993; Raskin vd., 1991; Raskin ve Terry, 1988; Rhodewalt ve Morf, 1995, 1998; Rhodewalt vd., 1998) uyumlu olarak narsisizmi yordadığı bulgulanmıştır.

Benliğe ilişkin olumlu algı ile ilişkilendirilen normal narsisizm (Pincus ve Lukowitsky, 2010: 83), bireyi olumlu yönde motive ederek kendisi, çevresi ve çevrenin beklentileri doğrultusunda dış dünya ile başa çıkmada uyumlu hale getirebilmektedir (Rozenblatt, 2002). Bireyin çevredense kendisine odaklanma eğilimi, yüksek öz güven algısı ve kendisine verdiği değer onu dışarıdan gelen eleştirilere karşı koruma işlevi üstlenmektedir (Akhtar, 1989: 506-507). Bunun yanı sıra narsistik benlik; bireyin deneyimlerinden keyif almasını, başarılarıyla gurur duymasını, başarısızlık ve eksikliklerinden dolayı ise utanç ve öfke duygularının daha rahat üstesinden gelmesini sağlayabilmektedir (Rozenblatt, 2002). Narsisizmdeki bu örüntüler dikkate alındığında narsisizmin bireycilikle pozitif yönde işlediği düşünülmektedir. Nitekim bireycilik boyutunda bireyin kendisine odaklanma eğilimi, toplulukçuluk boyutundakine göre oldukça yüksek düzeydedir, toplulukçuluk eğilimli bireylerin odağında ise grup dinamiği yer almaktadır. Bu örüntü de bireyci bireyleri, toplulukçu bireylere göre narsisizme yaklaştırmaktadır. (Foster vd., 2003: 478-480). Bunun yanı sıra narsisizmin üstünlük, sosyal cesaret, dışa dönüklük, bağımsızlık gibi değişkenlerle pozitif; alçalma ile de negatif ilişkili olduğu (Emmons, 1984: 291) dikkate alındığında bireyciliğin aşırı ucunu narsisizmle ilişkilendirmek mümkün gözükmemektedir (Hui ve Triandis, 1986: 228). Foster ve arkadaşlarının (2003: 478) çalışmalarındaki bulgular da bu iddiayı destekler niteliktedir. Çalışmada Amerika, Avrupa, Kanada, Asya ve Orta Doğu olmak üzere beş bölgenin bireycilik eğilimleriyle narsisizm puanları karşılaştırılmış; en yüksek bireycilik eğilimine sahip olan Amerika' nın bununla orantılı olarak narsisizm puanlarının da en yüksek noktada olduğu bulgulanmıştır. Amerika' yı sırasıyla narsisizm skorları bağlamında Avrupa, Kanada, Asya ve Orta Doğu izlemektedir. Sonuç olarak araştırmada bireycilik eğilimlerinin narsisizm üzerindeki pozitif etkisi ABD, Avrupa ve Kanada ile örtüşmekte; aynı zamanda araştırma düşük bireyciliğin Asya ve Orta Doğu kültürlerinde narsisizm eğilimlerini asgari düzeyde tuttuğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla da kültürler bağlamındaki bireycilik puanlarının narsisizmi yordadığı görülmektedir. Yine aynı çalışmada narsisizmdeki cinsiyet değişkenine bağlı puan farklılıkları üzerine çalışılmış ve erkeklerin kadınlardan literatürle de uyumlu olarak (Watson vd., 1987; Tschanz vd., 1998; Paulhus ve Williams, 2002; Grijalva vd., 2015) narsisizme daha eğilimli oldukları saptanmıştır. Erkeklerdeki bu örüntüyü yüksek bireycilik düzeyleri ve bağımsızlığa eğilimli olmalarıyla açıklamak mümkün gözükmemektedir. Yüksek bireycilik eğilimlerinin narsisizm puanlarını artırması, narsisizmin bireycilikle pozitif yönlü ilişkisini göstermektedir. Bireycilik eğilimlerinde kendine odaklanmak her ne kadar benlik saygısını artırıyor ve iyi oluşla ilişkilendiriliyor olsa da bu eğilimlerin belli koşullar altında narsisizme yol açabildiği sorgulanmaktadır (Foster vd., 2003: 469-486).

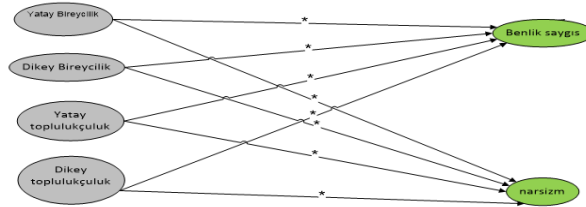
Sosyal psikoloji araştırmaları ve kültürlerarası çalışmalar daha önce de değinildiği üzere benliği biçimlendiren en önemli unsurlardan birinin kültür olduğunu ortaya koymuş ve bireyin kendini ne derece özerk ya da ilişkisel hissettiği üzerine odaklanmıştır. Bu bağlamda şekillenen yatay / dikey bireycilik ve toplulukçuluk boyutları;

hiyerarşi, eşitlik, güç mesafesi gibi ölçütleri de ön plana çıkararak bireylerin ne derece özerk ya da ilişkisel benliklere sahip olduğunu ölçmektedir. Kültürün benlik üzerindeki etkisinin bir diğer yansıması olan benlik saygısı, bireylerin kendilerine yönelik değerlendirme ve tutumlarından oluşmakta; bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerine göre farklılıklar gösterebilmektedir. Narsisizm ise kendini diğerlerinden üstün görme, diğerleri tarafından saygı ve hayranlık duyulma beklentisine girme ile nitelendirilmekte, bireycilik ve benlik saygısı olgularından etkilendiği öngörülmektedir. Türk kültüründe yatay toplulukçuluk, dikey toplulukçuluk, yatay bireycilik, dikey bireycilik benlik yapılarından hangisi ile benlik saygısı ve narsisizmin ilişkili olduğu ve cinsiyet değişkeninde hangi boyutların ön plana çıktığının araştırılması önemli görülmektedir. Benliğin oluşumunda kültürel bağlam ve bu bağlamın benlik saygısına yansıması güçlü bir saptamaya ulaşılmasını sağlamakla birlikte narsisizm olgusunun hangi benlik yapılarıyla ilişkili olduğunu göstermesi bakımından da araştırmaya değer bulunmaktadır. Alanyazın tarandığında yatay/dikey bireycilik ve toplulukçuluk benlik yapıları ile benlik saygısı ve narsisizm arasındaki ilişkilerin araştırılmadığı görülmektedir. Benlik yapıları, benlik saygısı ve narsisizm arasındaki ilişkilerin incelenmesi alanyazına katkı sağlayabileceği gibi, araştırma bu değişkenlerin ilişkisinin yönü ve gücü hakkında da bilgi verebilir.

2.YÖNTEM

Bu araştırmanın temel amacı yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk yapılarının, benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Bu bağlamda, bu araştırmada kuramsal açıklamalar dikkate alınarak bu değişkenleri içeren bir path modeli kurulmuş ve test edilmiştir. Aşağıda araştırmanın hipotez modeli ve hipotezleri sunulmuştur:

Şekil 1: Hipotez model

1. Yatay bireyciliğin benlik saygısı ve narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
2. Dikey bireyciliğin benlik saygısı ve narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
3. Dikey toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
4. Yatay toplulukçuluğun narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır
5. Kadınlar ve Erkelerde Yatay bireyciliğin benlik saygısı ve narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
6. Kadınlar ve Erkelerde Dikey bireyciliğin benlik saygısı ve narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
7. Kadınlar ve Erkelerde Dikey toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
8. Kadınlar ve Erkelerde Yatay toplulukçuluğun narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Türkiye'deki beliren yetişkinlik ve yetişkinlik döneminde, yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun, benlik saygısı ve narsisizm üzerindeki etkisini incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeline dayanan bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004). Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır. Araştırmada, üniversite öğrencileri ve öğretmenler üzerinde yatay bireycilik, dikey bireycilik, yatay toplulukçuluk, dikey toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizm ile ilişkilerini içeren bir path modeli geliştirilip test edilmiştir.

Katılımcıların tamamı Aksaray Üniversitesi'nde eğitim alan öğrencilerden ve Niğde ilinde çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Ölçme araçlarının uygulanacağı bireylerin, "18-40 yaş aralığında (beliren yetişkinlik ve yetişkinlik döneminde) olması" durumu dikkate alınarak, araştırma için amaçlı (purposive) örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere, kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993). Bu örnekleminin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak

alıp evrenin araştırma problemine en uygun olanını gözlem konusu yapmaktır (Sencer, 1989). Bu örnekleme yönteminin evren değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2008).

2.1. Veri Toplama Araçları

INDCOL Ölçeği

Yatay bireycilik/toplulukçuluk ile dikey bireycilik/toplulukçuluğu ölçmek için Singelis ve arkadaşları tarafından geliştirilen, Wasti ve Erdil (2007) tarafından ise adaptasyonu yapılan INDCOL ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 37 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan, ölçekteki her bir maddenin kendi durumlarını ne ölçüde yansıttığını 1 (hiç uygun değil) ile 5 (tamamen uygun) arasında puan vererek derecelendirmeleri istenmektedir. Yapılan faktör analizinden sonra, yatay bireycilik, dikey bireycilik, yatay toplulukçuluk ve dikey toplulukçuluğu ölçen her biri dokuzar maddeden oluşan dört boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Yatay bireyciliğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .68, dikey bireyciliğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .76, yatay toplulukçuluğun cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .75 ve dikey toplulukçuluğun cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise .73 olarak bulunmuştur.

Benlik saygısı Ölçeği

Benlik saygısını ölçmek amacı ile Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen benlik saygısı ölçeğinin 10 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Maddeler 1 ve 4 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan, benlik saygısının fazla olduğunu; düşük puan ise benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

Narsisizm ölçeği

Narsisizm puanlarını ölçmek amacıyla Raskin ve Terry'nin (1988) geliştirdiği 40 maddelik narsisizm envanterinin Ames, Rose ve Anderson (2006) tarafından kısaltılarak 16 maddeye indirgenen kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin Güngör ve Selçuk'un (2015) çalışmalarıyla Türkçeye uyarlanan versiyonu tercih edilmiştir. Ölçeğin uygulanmasında katılımcılardan iki önermeden oluşan her bir madde için kendisini yakın hissettiği önermenin işaretlenmesi istenmektedir. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa değeri 0,66 olarak bulunmuştur.

2.2. Süreç

Araştırmada veriler, bireysel uygulama ve grup uygulaması şeklinde elde edilmiştir. Veriler, ders saatleri içinde dersin yürütücüsünün izni ve yardımıyla toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması 20-25 dakika arasında değişmiştir. Araştırma verileri Aksaray ve Niğde illerinde Nisan 2017- Mayıs 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik kısa bir bilgi verilmiş ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler dağıtılmıştır. Ayrıca, gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir.

Çalışma grubu, Aksaray ilinde 2016-2017 yılında öğrenim görmekte olan 355 lisans öğrencisi ile Niğde ilindeki 87 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 442 katılımcıya uygulanmıştır. Uç değerler temizlendikten sonra 349 kişi üzerinde analizler yapılmıştır. Araştırma grubu, 184 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (%53.3), 31 Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü (%8.8), 47 Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (%13.3) öğrencisi ile Niğde ilinde çalışan 87 (%24.6) öğretmenden oluşmaktadır. Çalışma grubunun 249'ü kadın (%71.3), 100'ü erkektir (%28.7). Çalışma grubunun yaşları 18 ile 41 arasında değişmektedir (yaş=22.96; Sd: 4.51).

3. BULGULAR

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1: Betimsel İstatistikler

	\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Ranj
Yatay Bireyci	36.28	5.23	-.318	-.539	23.00
Dikey Bireyci	27.55	5.67	.152	-.216	31.00
Yatay Toplulukçu	35.55	4.30	-.120	-.030	22.00
Dikey Toplulukçu	33.53	4.87	.085	-.053	24.00
Narsisizm	5.14	2.84	.460	-.179	13.00
Benlik Saygısı	31.92	5.09	-.386	-.309	23.00

Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk ile benlik saygısı ve narsisizm arasındaki ilişkiler Tablo 2’de sunulmuştur:

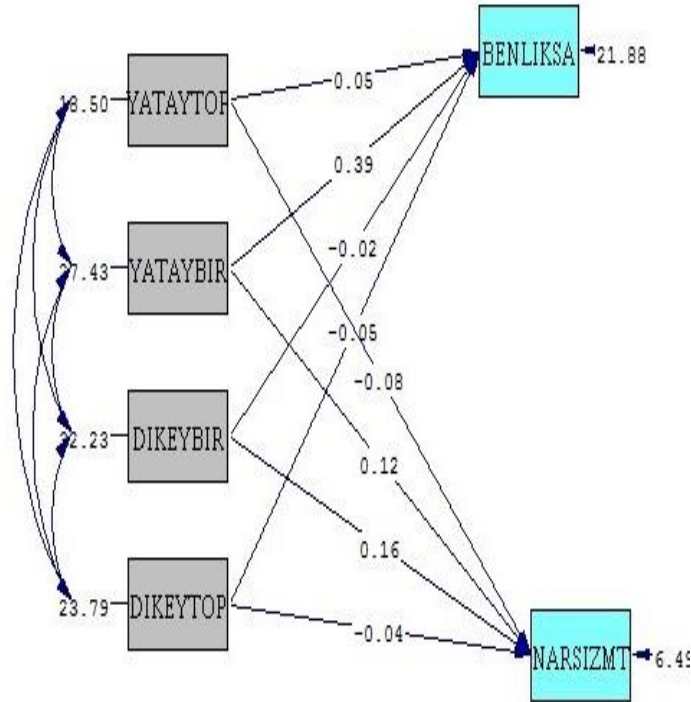
Tablo 2: Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk ile benlik saygısı ve narsisizm arasındaki ilişkiler

	1	2	3	4	5	6
1Yatay Bireycilik	1	.367**	.285**	.289**	.291**	.390**
2Dikey Bireycilik		1	.041	.283**	.378**	.109*
3Yatay Toplulukçuluk			1	.537**	-.081	.126**
4Dikey Toplulukçuluk				1	.021	.081
5Narsisizm					1	.258**
6Benlik saygısı						1

** p<0.01 * p<0.05

Çalışma 1: Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığının incelenmesi

Şekil 2: Nihai model

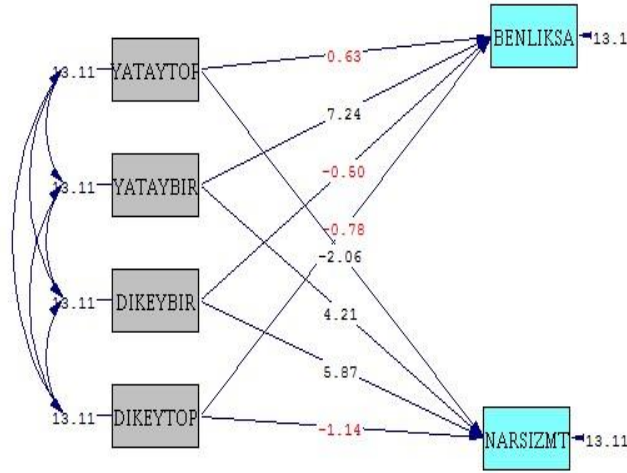

Tablo 3: Modele ait iyilik uyum indeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
X ² /sd	12.28
GFI	.99
CFI	.97
NFI	.97
NNFI	.97
RMR	.054
SRMR	.064
RMSEA	.08

Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun, benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin i model oluşturulmuştur. Yapılan analiz sonucunda yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun, benlik saygısı ve narsisizm arasında data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür (X²/ sd = 12.28, GFI = .99, CFI=.97, NFI= .97; RMSEA = .08, p=0.001). X² değeri yüksektir (12.28) ancak X² değeri örneklem büyüklüğüne aşırı duyarlıdır. Özellikle 200 üzerindeki örneklemelerde bu değer aşırı hassas olduğu için GFI, CFI, NFI değerlerine bakılır (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2010:268, Şimsek, 2007:48). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir. Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

Şekil 3: Nihai model t değerler

Şekilde de görüldüğü gibi yatay bireycilik, benlik saygısı ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .39$, $p < .001$, $t=7.24$). Yatay bireycilik narsisizm ile de doğrudan ilişkilidir ($\beta = .12$, $p < .001$, $t=4.21$). Dikey bireycilik, narsisizm ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .17$, $p < .001$, $t=6.18$) ancak dikey bireycilik, benlik saygısını yordamamıştır ($\beta = -.02$, $p < .001$, $t=-0.50$). Yatay toplulukçuluk, narsisizmi yordamaktadır ($\beta = -.08$, $p < .001$, $t=-2.06$) ancak değerler negatif yöndedir; bu bulgu, yatay toplulukçuluk arttıkça narsisizm azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Yatay toplulukçuluk benlik saygısını yordamamıştır ($\beta = .07$, $p < .001$, $t=0.60$). Dikey toplulukçuluk ile benlik saygısı ($\beta = -.05$, $p < .001$, $t=-0.78$) ve narsisizm ($\beta = -.04$, $p < .001$, $t=-1.14$) arasında ise herhangi bir ilişki çıkmamıştır.

Çalışma II: Kadın ve erkeklerde yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığının incelenmesi

Tablo 4: Kadın ve erkeklerde yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk ile benlik saygısı ve narsisizm arasındaki ilişkiler

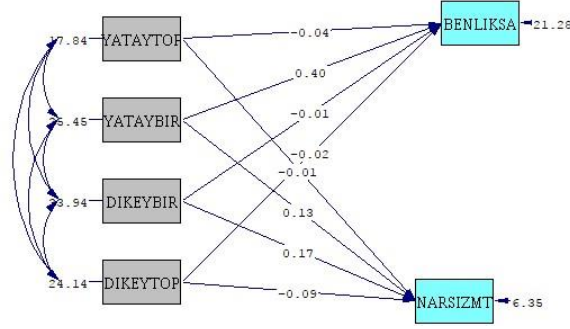
		\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Ranj
Kadın	Benlik saygısı	32.02	5.00	-.330	-.425	22.00
	Narsisizm	4.97	2.82	.529	-.182	13.00
	Yatay topluluk.	35.44	4.22	-.010	-.059	21.00
	Yatay bireycilik	36.38	5.04	-.274	-.460	22.00
	Dikey bireycilik	27.25	5.82	.346	-.100	31.00
	Dikey topluluk.	33.31	4.91	.193	-.086	24.00
Erkek	Benlik saygısı	31.68	5.31	-.496	-.097	23.00
	Narsisizm	5.57	2.84	.313	-.006	13.00
	Yatay topluluk.	35.84	4.49	-.377	.154	22.00
	Yatay bireycilik	36.04	5.70	-.369	-.753	23.00
	Dikey bireycilik	28.31	5.24	-.410	-.202	27.00
	Dikey topluluk.	34.09	4.76	-.188	.284	24.00

Tablo 6: Kadınlarda ve Erkeklerde yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk ile benlik saygısı ve narsisizm arasındaki ilişkiler

		1	2	3	4	5	6
Kadın	1 Benlik saygısı	1	.307**	.053	.385**	.128*	.074
	2 Narsizm		1	-.039	.305**	.387**	.001
	3 Yatay topluluk			1	.253*	-.001	.528**
	4 Yatay bireycilik				1	.359**	.294**
	5 Dikey bireycilik					1	.286**
	6 Dikey topluluk						1
Erkek	1 Benlik saygısı	1	.157	.292**	.401**	.070	.107
	2 Narsizm		1	-.194	.277**	.334**	.050
	3 Yatay topluluk			1	.355**	.139	.558**
	4 Yatay bireycilik				1	.409**	.288*
	5 Dikey bireycilik					1	.256*
	6 Dikey topluluk						1

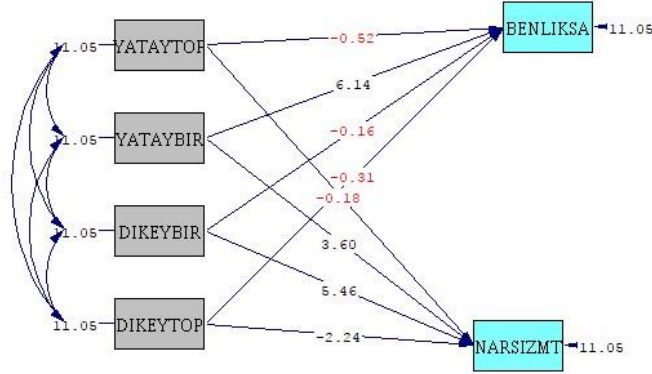
** $p < 0.01$ * $p < 0.05$

Şekil 4: Kadınlarda yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin modelin katsayıları

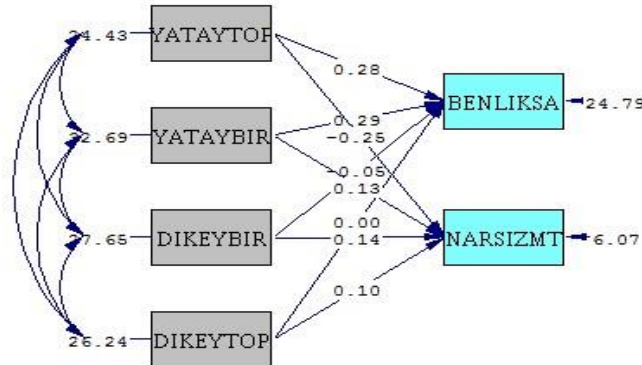
Kadınlarda yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun, benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin model oluşturulmuştur. Yapılan analiz sonucunda yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun, benlik saygısı ve narsisizm arasında data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür ($X^2/ sd = 12.77$, GFI = .98, CFI=.96, NFI= .95, SRMR=.041 RMSEA = .07, $p=0.001$). X^2 değeri yüksektir (12.77) ancak X^2 değeri örneklem büyüklüğüne aşırı duyarlıdır. Özellikle 200 üzerindeki örneklemelerde bu değer aşırı hassas olduğu için GFI, CFI, NFI, SRMR değerlerine bakılır (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2010:268; Şimşek, 2007: 48). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir.

Şekil 5: Kadınlarda yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin modelin t değerleri

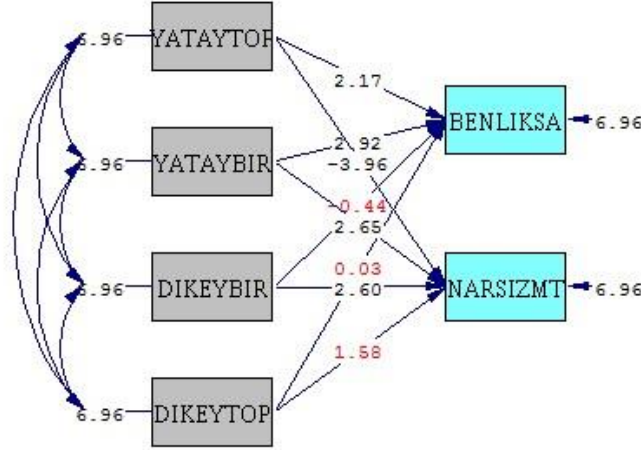
Şekilde de görüldüğü gibi kadınlarda yatay bireycilik, benlik saygısı ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .40$, $p < .001$, $t=6.14$). Yatay bireycilik narsisizm ile de doğrudan ilişkilidir ($\beta = .13$, $p < .001$, $t=3.60$). Dikey bireycilik narsisizm ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .17$, $p < .001$, $t=5.46$) ancak dikey bireycilik benlik saygısını yordamamıştır ($\beta = -.01$, $p < .001$, $t=-0.16$). Yatay toplulukçuluk narsisizmi yordamamaktadır ($\beta = -.01$, $p < .001$, $t=-0.18$). Yatay toplulukçuluk, benlik saygısını da yordamamıştır ($\beta = -.04$, $p < .001$, $t=-.52$). Dikey toplulukçuluk benlik saygısını ($\beta = -.02$, $p < .001$, $t=-0.31$) yordamamıştır. Dikey toplulukçuluk narsisizmi ($\beta = -.09$, $p < .001$, $t=-2.24$) yordamaktadır ancak değerler eksi yöndedir dolayısıyla bu bulgudan hareketle dikey toplulukçuluk artıkça narsisizm azalmaktadır yorumu yapılabilir.

Şekil 6: Erkeklerde yatay/dikey bireycilik ve toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin modelin katsayıları

Erkeklerde yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun, benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin model oluşturulmuştur. Yapılan analiz sonucunda yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun, benlik saygısı ve narsisizm arasında data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür ($X^2/ sd = 3$, GFI = .99, CFI=.98, NFI= .98, SRMR=.029 RMSEA = .06, p=0.001). X^2 değeri kabul edilebilir sınırlar içindedir. X^2 değerinin 2 ile 5 arasında olması modelin data ile uyumlu olduğunu göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2010:268; Şimşek, 2007 :48). Model uyum indekslerinden GFI, CFI, NFI, SRMR değerleri incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir.

Şekil 7: Erkeklerde yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun benlik saygısı ve narsisizmi yordayıp yordamadığına ilişkin modelin t değerleri

Şekilde de görüldüğü gibi, erkeklerde yatay bireycilik, benlik saygısı ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .29$, $p < .001$, $t=2.92$). Yatay bireycilik, narsisizm ile de doğrudan ilişkilidir ($\beta = .13$, $p < .001$, $t=2.65$). Dikey bireycilik, narsisizm ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .14$, $p < .001$, $t=2.60$) ancak dikey bireycilik benlik saygısını yordamamıştır ($\beta = -.05$, $p < .001$, $t=-0.44$). Yatay toplulukçuluk, benlik saygısını yordamıştır ($\beta = -.28$, $p < .001$, $t=2.17$). Yatay toplulukçuluk narsisizmi yordamaktadır ($\beta = -.28$, $p < .001$, $t=-3.96$) ancak değerler negatif yöndedir dolayısıyla erkeklerde yatay toplulukçuluk arttıkça narsisizm düşmektedir yorumu yapılabilir. Dikey toplulukçuluk benlik saygısını ($\beta = -.00$, $p < .001$, $t=.03$) yordamamıştır. Dikey toplulukçuluk ($\beta = -.10$, $p < .001$, $t=1.58$) narsisizmi de yordamamaktadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın temel amacı, ilgili literatür merkezinde yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk eğilimlerinin cinsiyet değişkeni de göz önünde bulundurularak benlik saygısı ve narsisizmle olan ilişkilerini ortaya koymaktır.

Araştırma bulguları incelendiğinde yatay bireyciliğin benlik saygısı ($\beta = .39$, $p < .001$, $t=7.24$) ve narsisizm ile ($\beta = .12$, $p < .001$, $t=4.21$) doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Yatay bireycilik, kendini az ya da çok diğer bireyler ile eşit statüde algılayan bireyin özerkliğinin ön plana çıktığı kültürel bir örüntüdür (Triandis, 1996; Singelis vd. 1995). Birey, benliğini diğer benliklerle uyumlu olmasına rağmen bağımsız olarak görme eğilimi gösterir (Triandis, 1995; Triandis ve Gelfand, 1998). Boyuttaki bağımsızlık-bireycilik vurgusu, bireyleri kendine yönelme ve haz değerlerine yaklaştırırken (Oishi vd., 1998: 1183; Soh ve Leong, 2002: 11) bireylerdeki kişisel başarı ile bu başarılarından dolayı iyi hissetme, kendini “birey” odağında değerli görme (Burger, 2016: 497-499) eğilimlerini de açığa çıkarmaktadır. Dolayısıyla bireyin kendisini yetenekli, başarılı, önemli ve değerli olarak algılamadaki inanç ve tutumları ile ilişkilendirilen benlik saygısının (Coopersmith, 1967) yatay bireycilikle pozitif yönlü ilişkisi beklenen bir durum olarak gözükmektedir. Nitekim bireycilik eğilimlerinde bireyden beklenen, sosyal durumlar karşısında kendini yükseltme (Muramoto, 2003: 563-565; Yamaguchi, 2001: 228) ve bununla ilişkili olarak diğerleriyle yaptığı karşılaştırmada benlik saygısını arttırmaya yönelik tutumlarıdır (Heine vd., 2001: 769-770). Yüksek benlik saygısına sahip bireyler; dışa dönük, girişken ve daha iyi ilişkiler kurma eğilimi gösterirler ve bu da bireyleri konuşmaya daha istekli kılarken grubun kararlarını eleştirmeyi de onlar için daha kolay hale getirir (Baumeister vd., 2003: 6). Bu bağlamda yatay bireyci eğilimlerde de gruba uymaktansa kişisellik ve bağımsızlığa yapılan vurgu, yüksek benlik saygısı örüntüleriyle tutarlılık göstermektedir. Yüksek benlik saygısı ve bireycilik arasındaki ilişkiler literatürde temel olarak iki bakış açısıyla tartışılmaktadır: Birinci bakış açısında bireyci eğilimli ya da özerk benlik yapısına sahip bireylerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu düşünülürken; ikinci bakış açısı ise benlik saygısının

yüksek olmasının bireyleri daha özerk ve bireyci yaptığı yönündedir (Kitayama ve Markus, 2000; Kağıtçıbaşı, 2017; Baumeister ve ark., 2003). Bu araştırmada yatay bireyciliğin benlik saygısını yordamasından hareketle yatay bireycilik eğilimlerinin benlik saygısını artırdığı yorumuna ulaşılabilir.

Yüksek benlik saygısının narsisizmi artırdığı literatürde tartışılmakta ve bu araştırmada da bulgular yatay bireyciliğin benlik saygısını yordarken narsisizmle de ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Benliğe ilişkin olumlu algı ile açıklanan normal narsisizmde birey çevredense kendisine odaklanma eğilimi göstermektedir ki bunu yatay bireycilik boyutundaki bireyin kendine odaklanma eğilimiyle örtüştürmek mümkün gözükmemektedir. Narsistik benlikteki yüksek öz güven algısı, bireyin kendine verdiği değer, deneyimlerinden keyif alması ve başarılarıyla gurur duyması (Rozenblatt, 2002) bireycilik eğiliminde olan bireyin diğerlerinden kendine odaklanma eğilimlerini destekler niteliktedir. Bu örüntü de bireyci eğilimlileri narsisizme yaklaştırmaktadır. (Foster vd., 2003: 478-480). Narsisizmle zıt iki kutup gibi gözükken alçakgönüllük değerlerinin de yatay bireycilik boyutundaki bireyler tarafından benimsenmediğinin önceki çalışmalarda bulgulanmış olması (Kurman ve Sriram, 2002: 82) bu bireylerin narsisizme yakın olması şeklinde yorumlanabilir. Ancak yatay bireycilik boyutunun evrensellik ve eşitlik değerlerini benimsemesi ve statü farklarına hoş bakmaması narsisizm eğilimleriyle çelişkili görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre dikey bireycilik, narsisizmi yordamıştır ($\beta = .17, p < .001, t=6.18$). Triandis (1996) bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerinin yatay ve dikey boyutlarında fedakarlık, kendine özgünlük, yarışmacı olma, statüye verilen önem, bireyler arası güç mesafesi gibi dinamikleri dikkate almış (Triandis, 1996: 410), ayırmaştırmanın asıl temelini eşitlikçi ya da hiyerarşik ilişkiler karşılığını koymuştur (Kağıtçıbaşı, 2017: 125). Bu bağlamda dikey bireycilik; bireyler arasında statü farklarının kabul edildiği, yarışmacılık, bireysel amaç, mutluluk ve hırs gibi değişkenlerin ön plana çıktığı bir benlik algısıdır (Triandis, 1999). Elde edilen bulgudan hareketle dikey bireyciliğin temel özellikleri olan rekabetçi olma, eşitlik yerine bireyler arası statü farklarına vurgu yapma ve kendini diğer bireylerden tamamen ayrı kılabilecek özellikleri ortaya koyma (Triandis ve Gelfand, 1998) arttıkça narsisizm eğilimlerinin de arttığı yorumu yapılabilir. Dikey bireycilikteki yüksek güç mesafesi, rekabet gücü ve bireysel çıkarlara ileri düzeyde odaklanma ile açıklanmaktadır (Singelis vd., 1995: 269). Bireysel çıkarlara odaklanma eğilimini narsisizmin özellikle sömürücülük ve hak iddia etme boyutlarıyla ilişkilendirmek mümkündür. Dikey bireycilikte birey, benliğini özerk olarak tanımlar ve statü farklılıklarıyla eşitsizlik vurgusu bireyi, kendini güçlü bir şekilde diğerlerinden farklı algılamasına odaklar. Kendini güçlü bir şekilde farklı algılayan ve eşitsizliğe vurgu yapan bireyin kendini diğerlerinden üstün görmesi narsisizmin en güçlü boyutu olan üstünlük boyutuyla açıklanabilir. Nitekim narsist bireyin, diğerlerinden üstün olduğuna dair algısı, onu benmerkezci yapan en güçlü dayanağıdır. Dikey bireyci bireyin benliği tamamen diğer bireylerden bağımsızdır. Statü, rekabet ve kazanma değer verilen olgulardır ve bu olgular doğrultusunda yaratıcılık ve yüksek performans üst düzeyde görülmektedir (Triandis, 1996: 410; Singelis vd., 1995: 244-247; Triandis ve Gelfand, 1998: 122-123). Dolayısıyla başarı, haz, kendine yönelme boyuttaki bireyler için önemli olarak algılanmakta (Oishi vd., 1998: 1183), bunlara bağlı olarak da yarışmacılık-rekabet bu kültürel örüntüde ön plana çıkmaktadır (Triandis, 1996: 410; Triandis ve Gelfand, 1998: 122). Sözü edilen bu örüntü narsisizmin üstünlük, sosyal cesaret, dışa dönüklük, bağımsızlık gibi değişkenlerle pozitif; alçalma ile negatif yönlü olmasıyla (Emmons, 1984: 291) ilişkilendirilebilir. Nitekim bireyci bakış açısına sahip bireylerin başarılarını kendi yetenek ve becerileri ile başarısızlıklarını da görevin zor oluşu ya da şans faktörü ile açıklama çabası, narsisizmdeki alçalmayı kabullenme ile direkt olarak ilişkili gözükmemektedir. Ayrıca bireycilerin bireysel başarılar, zayıf sosyal bağlar, diğerlerinin görüş ve ihtiyaçlarını ihmal etme odağında ben merkezli olma eğilimleri de narsisizmin kendine yeterlilik boyutu ile açıklanabilir. Dolayısıyla bireyciliğin keskin ucu olan dikey bireyciliğin narsisizmle pozitif yönlü ilişkisi net olarak görülebilmektedir.

Yatay toplulukçuluk benlik saygısını yordamamıştır ($\beta = .07, p < .001, t=0.60$). Yatay toplulukçulukta birey kendisini, grup üyelerinin eşitliğinin ön plana çıktığı bir iç grubun parçası olarak görür ve benliğini o doğrultuda tanımlar. Dolayısıyla bu kültürel örüntüde benlik, diğer benliklerle karşılıklı bağımlı olmasının yanında diğerleri ile aynı özelliklere sahiptir (Triandis, 1996). Eşitliğe yapılan vurgu, düşük güç mesafesine işaret etmektedir (Singelis vd., 1995: 269) ve düşük güç mesafesinde ayrıcalıklar ile statü göstergeleri hoş karşılanmamaktadır (Hofstede, 1994a: 5). Bu örüntü de tüm grup üyelerinin aynı olarak algılanmasına, ortak amaçlar ve uyum üzerine odaklanılmasına neden olmaktadır. Elde edilen bulgudan hareketle yatay toplulukçuluğun benlik saygısını yordamaması, yüksek benlik saygısının bireyin üstün niteliklerine odaklanma özelliğiyle ters düşmesi olarak yorumlanabilir. Yüksek benlik saygısına sahip bireylerin kendilerini toplumda değerli bir kişi görme eğilimleri ve kendilerine yönelik pozitif değerlendirilmeleri (Rosenberg, 1965: 31), kendilerini yetenekli, alımlı, sempatik olarak görme ile ilişkilendirilmekte (Kağıtçıbaşı, 2017: 258) bu eğilimler de bireyin grupta ön plana çıkarak sivrilmesine neden olabilmektedir. Bu örüntü, tüm grup üyelerinin

uyumlu ve aynı olarak algılanmasıyla çelişmektedir. Ayrıca toplulukçu eğilimlerde grupta ön plana çıkmak hoş karşılanmayan bir durum olarak görülmektedir. Yatay toplulukçuluğun kendini çoğaltma/geliştirme değerlerini yordamaması (Kurman ve Sriram, 2002: 82) da bu değerlerle ilişkili görülen benlik saygını açıklamakta işlevseldir. Nitekim toplulukçu kültürlerde benlik saygısı bireysel bağlamdan çok diğerlerinin birey ve bireyin grubu için ne düşündüğüyle ilgilidir. Yatay toplulukçuluk, narsisizmi yordamaktadır ($\beta = -.08$, $p < .001$, $t=-2.06$) ancak değerler negatif yöndedir; bu bulgudan hareketle yatay toplulukçuluk arttıkça narsisizm eğilimlerinin azaldığı sonucuna varılabilir. Narsisizmde ön plana çıkan; bireyin çevredense kendisine odaklanma eğilimi, benmerkezcilik ve yüksek öz güven algısıyla kendisine verdiği değerdir ki bu eğilimler narsist bireyi dışarıdan gelen eleştirilere karşı koruma işlevi üstlenmektedir (Akhtar, 1989: 506-507). Dolayısıyla toplulukçu benlikteki bağımsızlıktan çok bağımlılık vurgusu, grup uyumunu koruma dinamiği ve “ben” den çok “biz” yaklaşımı (Triandis, 2001b: 920) toplulukçu eğilimli bireyleri narsisizmden uzaklaştırıyor yorumu işlevsel gözükmemektedir. Bunun yanı sıra narsisizmin üstünlük, sosyal cesaret, dışa dönüklük, bağımsızlık gibi değişkenlerle pozitif ilişkisi de grup odaklı toplulukçuluk eğilimlerine ters düşerken araştırmadaki negatif yönlü ilişkiye dair bulguları desteklemektedir.

Dikey toplulukçuluk ile benlik saygısı ($\beta = -.05$, $p < .001$, $t=-0.78$) ve narsisizm ($\beta = -.04$, $p < .001$, $t=-1.14$) arasında herhangi bir ilişki çıkmamıştır. Dikey toplulukçuluk bireyin, kendisini hiyerarşik yapılanması olan bir iç gruba ait hissettiği boyuttur. Bireyin benliği diğerleriyle karşılıklı bağımlıdır ancak eşitsizlik olgusu var olduğu için birey kendini grup üyeleriyle eşit olarak görmez (Singelis vd., 1995: 244-247; Triandis, 1996: 410; Triandis ve Gelfand, 1998: 122). Grup için fedakarlıkta bulunmak, gruba hizmet ve bağlılık bu boyutun en belirgin özellikleridir (Triandis, 1996: 410; Triandis ve Gelfand, 1998: 122; Oishi vd., 1998: 1183; Soh ve Leong 2002: 11). Benlik saygısıyla bireyin kendisini yetenekli, başarılı, önemli ve değerli olarak algılamasıyla ilgili inanç ve tutumlarının ifade edildiği düşünülürse boyuttaki “biz” anlayışı ile bireysellik içeren bu değerlerin uyuşmadığı sonucundan bir çıkarımda bulunulabilir. Benlik saygısıyla aynı doğrultuda grup dinamiği, grupta ön plana çıkmanın olumsuzluğu, grup için fedakarlık gibi dikey toplulukçuluk eğilimleri boyut ile narsisizm arasında herhangi bir ilişki çıkmamasını açıklar niteliktedir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni üzerinde de çalışılmış, kadınlarda ve erkeklerde yatay bireycilik hem benlik saygısı (kadın: $\beta = .40$, $p < .001$, $t=6.14$) / (erkek: $\beta = .29$, $p < .001$, $t=2.92$) hem de narsisizmi (kadın: $\beta = .13$, $p < .001$, $t=3.60$) / (erkek: $\beta = .13$, $p < .001$, $t=2.65$) yordamıştır. Bu bulgudan hareketle ben merkezli olan ve statü farkı gözetmeyen eşitliğe dayalı bireyci eğilimlerin, her iki cinsiyette de benlik saygısı ve narsisizmle ilişkili olduğu görülmektedir. Bireyci toplumlardaki bireylerin kendilerini tanımlarken eşsiz bir kişi olarak belirli yetenekleri, değerleri ve hayallerine odaklanması (Myer, 2015: 42) amaçlarında ise belirleyici olanın, kendi kişisel hedef ve tutumları olması (Triandis, 1996: 409) onları her iki cinsiyette de yüksek benlik saygısı ve birçok araştırmada benlik saygısıyla pozitif ilişkisi olan narsisizme yaklaşılmaktadır yorumuna ulaşılabilir. Yine her iki cinsiyette de dikey bireycilik narsisizm ile doğrudan ilişkilidir (kadın: $\beta = .17$, $p < .001$, $t=5.46$) / (erkek: $\beta = .14$, $p < .001$, $t=2.60$) ancak benlik saygısını yordamamıştır (kadın: $\beta = -.01$, $p < .001$, $t=-0.16$) / (erkek: $\beta = -.05$, $p < .001$, $t=-0.44$). Her iki cinsiyette de boyutun narsisizmi yordaması, dikey bireyciliğin eşitsizlik vurgusuyla benliğini özerk olarak tanımlama ve bu tanımlamaya bağlı olarak gelişen kendini güçlü bir şekilde diğerlerinden farklı algılama eğilimleriyle ilişkilendirilebilir. Statü, rekabet ve kazanmaya verilen değer (Triandis, 1996: 410; Singelis vd., 1995: 244-247; Triandis ve Gelfand, 1998: 122-123) özellikle her iki cinsiyette de narsisizmdeki kendini diğerlerinden üstün görme, diğerleri tarafından saygı ve hayranlık duyulma beklentisine girmede etken olarak değerlendirilebilir.

Yatay toplulukçuluk kadınlarda benlik saygısını yordamazken ($\beta = -.04$, $p < .001$, $t=-.52$) erkeklerde ise yordamaktadır ($\beta = -.28$, $p < .001$, $t=2.17$). Yatay toplulukçuluk eğilimlerinde benliğin bir iç grubun parçası olma algısı, grup üyelerinin eşitliği, karşılıklı bağımlılık örüntüsü ile ortak amaçlar ve uyum (Triandis, 1996) vardır. Bu bağlamda kendini grupta ön plana çıkarma hoş karşılanmamaktadır. Benlik saygısı yüksek bireylerin genel itibarıyla risklere açık olma özelliği, sosyal ve dışa dönüklük gibi eğilimleri yukarıdaki örüntüyle uyuşmamaktadır. Kadınlar ile erkekler arasındaki yordama farkı erkeklerin benlik saygısı puanlarının genel olarak kadınlardan yüksek çıkması (Feingold, 1994: 449; Kling vd., 1999: 470) ile açıklanabilir. Yatay toplulukçuluk narsisizmi erkeklerde negatif yönde yordarken ($\beta = .28$, $p < -.001$, $t=-3.96$) kadınlarda ise yordamamaktadır ($\beta = -.01$, $p < .001$, $t=-0.18$). Bu bulgudan hareketle erkeklerde yatay toplulukçuluk arttıkça narsisizm düşmektedir yorumu yapılabilir. Bu durumu yatay toplulukçulukta düşük güç mesafesiyle açıklamak işlevsel gözükmemektedir. Nitekim eşitliğe yapılan vurgu, düşük güç mesafesine işaret etmektedir (Singelis vd., 1995: 269) ve düşük güç mesafesinde ayrıcalıklar ile statü göstergeleri hoş karşılanmamaktadır (Hofstede, 1994a: 5).

Dikey toplulukçuluk benlik saygısını kadınlarda ($\beta = -.02$, $p < .001$, $t = -0.31$) ve erkeklerde ($\beta = -.00$, $p < .001$, $t = .03$) yordamamıştır. Bu bulgular, daha önce de değinildiği üzere benlik saygısının bireysel yetenek, başarı ve önem odağındaki değerlendirmeleriyle dikey toplulukçuluğun grup odağındaki algısını açıklamaktadır. Dikey toplulukçuluk kadınlarda narsisizmi ($\beta = -.09$, $p < .001$, $t = -2.24$) yordamaktadır ancak değerler eksi yöndedir dolayısıyla bu bulgudan hareketle kadınlarda dikey toplulukçuluk artıkça narsisizm azalmaktadır yorumu yapılabilir. Dikey toplulukçuluk erkeklerde ise ($\beta = -.10$, $p < .001$, $t = 1.58$) narsisizmi yordamamaktadır. Kadınlardaki bu negatif yönlü ilişkiyi toplulukçuluk eğiliminde olan kadınların erkeklerden az bir puan farkıyla daha öteki merkezli, grup odaklı ve ilişkisel olmaları (Singelis vd.,1995: 269) ile açıklamak mümkün gözükmemektedir. Bu ilişkisel olma kalıpları kendini diğerlerinden üstün görmeye odaklı narsisizmle bire bir ter düşmektedir.

Genel bir çerçeveden bakıldığında yatay bireycilik ile benlik saygısı ve narsisizm arasında her iki cinsiyette de kayda değer bir ilişki vardır. Bu durum yatay bireyciliğin eşitliği varsaymasına rağmen daha çok bireyciliğe odaklı olduğunu göstermektedir. Buna göre Türk kültüründe kişi kendini diğerleriyle eşit olarak algılamakten yeteneklerini, başarılarını, değerini ve biricikliğini ön plana çıkarmakta; kendine ve diğerlerinden üstün gördüğü yanlarına odaklanmaktadır yorumu yapılabilir. Ancak eşitlik ve benzerlik değerlerine sahip olan ve başarıları ile sivrilen insanlara hoş bakılmayan yatay bireycilik boyutu (Uçar, 2017: 1876) bu bağlamda araştırılmalı ya da bu eğilim dikkate alındığında benlik saygısının eşitlik değeri ile ilişkisi araştırılmalıdır. Dikey bireycilik eğilimlerinin benlik saygısını yordamazken sadece narsisizm ile ilişkili olması da bireyin kendini eşsiz ve biricik olarak algılamadaki bakış açısıyla ilgili gözükmemektedir. Eşsiz ve biricik olmanın yarışmacılık değerlerindeki yeri de düşünülürse dikey bireycilikteki yarışmacılık ve rekabet olgularının benlik saygısını direkt dışarıda bırakarak Türk kültüründeki bireyleri narsisizme yaklaştırdığı yorumuna varılabilir. Dikey ve yatay toplulukçuluk eğilimleri Türk kültüründe de literatürle uyumlu olarak hem benlik saygısı hem de narsisizmle pozitif yönlü bir ilişkiye sahip değildir. Bu durumun dinamiğinde gruba bağlılık ve uyum örüntülerinin olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla Türk kültüründeki toplulukçuluk eğilimli bireylerde de diğer toplulukçularda olduğu gibi bireysel özelliklere odaklanarak ön plana çıkmak istenen bir durum olarak gözükmemektedir.

Dikey bireyciliğin benlik saygısını yordaması beklenen bir durumdur. Ancak araştırmada farklı bulgular elde edilmiştir. Dolayısıyla dikey bireyciliğin benlik saygısını yordamamasının altında yatan dinamikler araştırılmalıdır.

INDCOL ölçeğinin eşitlik ve statü değerlerine vurgu yaptığı dikkate alındığında değerler ve benlik biçimi ilişkileri araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akhtar, S. (1989). Narcissistic personality disorder: Descriptive features and differential diagnosis. *Psychiatric Clinics of North America*.
- Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality*, 40(4), 440-450.
- Aronson, E., Wilson, T.D. & Akert, R.M. (2012). Sosyal Psikoloji. Orhan Gündüz (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Atay, S. (2009). Narsistik kişilik envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-16.
- Baumeister, R. F., Tice, D. M., & Hutton, D. G. (1989). Self-presentational motivations and personality differences in self-esteem. *Journal of personality*, 57(3), 547-579.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles?. *Psychological science in the public interest*, 4(1), 1-44.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Breugelmans, S. M., Chasiotis, A., & Sam, D. L. (2015). Kültürlerarası psikoloji araştırma ve uygulama. Çev. Ed. Leman Pınar Tosun.
- Bond, M. H. (2002). Reclaiming the individual from Hofstede's ecological analysis-A 20-year odyssey: Comment on Oyserman et al.(2002). *Psychological bulletin*, 128(1), 73-77.
- Brown, J. D., & Dutton, K. A. (1995). The thrill of victory, the complexity of defeat: self-esteem and people's emotional reactions to success and failure. *Journal of personality and social psychology*, 68(4), 712.

- Burger, J.M. (2016). *Kişilik* (5.Baskı). İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, O., Şekercioğlu, G. (2014). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik Uygulamaları: SPSS ve Lisrell Uygulamaları*. Ankara: PegemA Yayınevi.
- Cai, H., Brown, J. D., Deng, C., & Oakes, M. A. (2007). Self-esteem and culture: Differences in cognitive self-evaluations or affective self-regard?. *Asian Journal of Social Psychology*, 10(3), 162-170
- Campbell, W. K. (1999). Narcissism and romantic attraction. *Journal of personality and social psychology*, 77(6), 1254.
- Campbell, W. K., Rudich, E. A., & Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(3), 358-368.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. Consulting Psychologists Pr.
- Cross, S. E., & Madson, L. (1997). Models of the self: self-construals and gender. *Psychological bulletin*, 122(1), 5.
- Diener, E., & Diener, M. (2009). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. In *Culture and well-being* (pp. 71-91). Springer Netherlands.
- Emmons, R. A. (1984). Factor analysis and construct validity of the narcissistic personality inventory. *Journal of personality assessment*, 48(3), 291-300.
- Emmons, R. A. (1987). Narcissism: theory and measurement. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 11.
- Erdoğan, N., & Aytekin, I. (2012). Kültürün psikolojik hareketliliğe etkisi: Türk ve Kanadalı akademisyenlerin karşılaştırmalı analizi (The effects of culture on psychological mobility: comparative analysis of Turkish and Canadian Academics). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi* (Educational Sciences: Theory and Practices), 12(4), 2521-2540.
- Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 116(3), 429.
- Fiske, A. P. (2002). Using individualism and collectivism to compare cultures--A critique of the validity and measurement of the constructs: Comment on Oyserman et al.(2002).
- Foster, J. D., Campbell, W. K., & Twenge, J. M. (2003). Individual differences in narcissism: Inflated self-views across the lifespan and around the world. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 469-486.
- Fraenkel, J. R., ve Wallen, N. E. (1993). *How to design and evaluate research in education*. New York: Mcgraw-Hill.
- Gabriel, S., & Gardner, W. L. (1999). Are there "his" and "hers" types of interdependence? The implications of gender differences in collective versus relational interdependence for affect, behavior, and cognition. *Journal of personality and social psychology*, 77(3), 642.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice*. Harvard University Press.
- Göregenli, M. (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*.
- Green, E. G. (2006). Successful or friendly? Inferring achievement and relational competence from individualist and collectivist attitudes. *Swiss Journal of Psychology*, 65(1), 25-36.
- Grijalva, E., Newman, D. A., Tay, L., Donnellan, M. B., Harms, P. D., Robins, R. W., & Yan, T. (2015). Gender differences in narcissism: A meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 141(2), 261.
- Heine, S. J., Lehman, D. R., Markus, H. R., & Kitayama, S. (1999). Is there a universal need for positive self-regard?. *Psychological review*, 106(4), 766.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values* Sage Publications. Beverly Hills, CA.
- Hofstede, G. (1984). *Culture's consequences: International differences in work-related values* (Vol. 5). sage.
- Hofstede, G. (1984). The cultural relativity of the quality of life concept. *Academy of Management review*, 9(3), 389-398.

- Hofstede, G. (1994). Management scientists are human. *Management science*, 40(1), 4-13.
- Hofstede, G. 1994. *Cultures and organizations software of the mind*, Great Britain: Harper Collins
- Hui, C. H., & Triandis, H. C. (1986). Individualism-collectivism: A study of cross-cultural researchers. *Journal of cross-cultural psychology*, 17(2), 225-248.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). Cross-cultural perspectives. *Advances in Psychological Science: Social, personal, and cultural aspects*, 1, 475.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2017a). Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji. Koç Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar, Z. (2017). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar* (19. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kernis, M. H., Brockner, J., & Frankel, B. S. (1989). Self-esteem and reactions to failure: The mediating role of overgeneralization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(4), 707.
- Kernis, M. H., & Sun, C. R. (1994). Narcissism and reactions to interpersonal feedback. *Journal of Research in Personality*, 28(1), 4-13.
- Kitayama, S., Markus, H. R., Matsumoto, H., & Norasakkunkit, V. (1997). Individual and collective processes of self-esteem management: Self-enhancement in the United States and self-depreciation in Japan. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(6), 1245-67.
- Kitayama, S., & Markus, H. R. (2000). The pursuit of happiness and the realization of sympathy: Cultural patterns of self, social relations, and well-being. *Culture and subjective well-being*, 113-161.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: The Guilford Press
- Kling, K. C., Hyde, J. S., Showers, C. J., & Buswell, B. N. (1999). Gender differences in self-esteem: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 125(4), 470.
- Kurman, J., & Sriram, N. (2002). Interrelationships among vertical and horizontal collectivism, modesty, and self-enhancement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(1), 71-86.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological review*, 98(2), 224.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological review*, 98(2), 224.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological review*, 98(2), 224.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (2003, January). Models of agency: Sociocultural diversity in the construction of action. In *Nebraska symposium on motivation* (Vol. 49, pp. 1-58).
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 81.
- Morf, C. C., & Rhodewalt, F. (1993). Narcissism and self-evaluation maintenance: Explorations in object relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 668-676.
- Muramoto, Y. (2003). An indirect self-enhancement in relationship among Japanese. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(5), 552-566.
- Myers, D.G. (2015). *Sosyal Psikoloji* (10. Baskıdan çev.). Serap Akfırat (Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Nathan, J. H., Marsella, A. J., Horvath, A. M., & Coolidge, F. L. (1999). The concepts of individual, self, and group in Japanese national, Japanese-American, and European-American samples: A semantic differential analysis. *International Journal of Intercultural Relations*, 23(5), 711-725.
- Oishi, S., Schimmack, U., Diener, E., & Suh, E. M. (1998). The measurement of values and individualism-collectivism. *Personality and social psychology bulletin*, 24(11), 1177-1189.
- Oyserman, D., Kemmelmeier, M., & Coon, H. M. (2002). Cultural psychology, A new look: reply to Bond (2002), Fiske (2002), Kitayama (2002), and Miller (2002).

- Oyserman, D., Coon, H. M., & Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses.
- Oyserman, D. (2002). Values: psychological perspectives, 16150- 16153
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.
- Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446.
- Radford, M. H., Mann, L., Ohta, Y., & Nakane, Y. (1993). Differences between Australian and Japanese students in decisional self-esteem, decisional stress, and coping styles. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24(3), 284-297.
- Raskin, R. N., & Hall, C. S. (1979). A narcissistic personality inventory. *Psychological reports*.
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of personality and social psychology*, 54(5), 890.
- Raskin, R., Novacek, J., & Hogan, R. (1991). Narcissistic self-esteem management. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 911.
- Rhee, E., Uleman, J. S., Lee, H. K., & Roman, R. J. (1995). Spontaneous self-descriptions and ethnic identities in individualistic and collectivistic cultures. *Journal of personality and social psychology*, 69(1), 142.
- Rhodewalt, F., & Morf, C. C. (1995). Self and interpersonal correlates of the Narcissistic Personality Inventory: A review and new findings. *Journal of Research in Personality*, 29(1), 1-23.
- Rhodewalt, F., & Morf, C. C. (1998). On self-aggrandizement and anger: a temporal analysis of narcissism and affective reactions to success and failure. *Journal of personality and social psychology*, 74(3), 672.
- Rhodewalt, F., Madrian, J. C., & Cheney, S. (1998). Narcissism, self-knowledge organization, and emotional reactivity: The effect of daily experiences on self-esteem and affect. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(1), 75-87.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image* (Vol. 11, p. 326). Princeton, NJ: Princeton university press.
- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C., & Rosenberg, F. (1995). Global self-esteem and specific self-esteem: Different concepts, different outcomes. *American sociological review*, 141-156.
- Rozenblatt, S. (2002). In defense of the self: The relationship of self-esteem and narcissism to aggressive behavior. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*,
- Schmitt, D. P., & Allik, J. (2005). Simultaneous administration of the Rosenberg Self-Esteem Scale in 53 nations: exploring the universal and culture-specific features of global self-esteem. *Journal of personality and social psychology*, 89(4), 623.
- Shavitt, S., Lalwani, A. K., Zhang, J., & Torelli, C. J. (2006). The horizontal/vertical distinction in cross-cultural consumer research. *Journal of Consumer Psychology*, 16(4), 325-342.
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. P., & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-cultural research*, 29(3), 240-275.
- Singelis, T. M. (Ed.). (1998). *Teaching about culture, ethnicity, and diversity: Exercises and planned activities*. Sage.
- Soh, S., & Leong, F. T. (2002). Validity Ofvertical and Horizontal Individualism and Collectivism in Singapore: Relationships with Values and Interests. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(1), 3-15.
- Stake, J. E., Huff, L., & Zand, D. (1995). Trait self-esteem, positive and negative events, and event-specific shifts in self-evaluation and affect. *Journal of Research in Personality*, 29(2), 223-241.
- Şimşek, Ö., (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. Ankara: Ekinoks yay.
- Taylor, S.E., Peplau, L.A., Sears, D.O. (2007). *Sosyal Psikoloji*. (çev. Ali Dönmez). İmge yay. İstanbul

- Terzi A. R., "Üniversite Öğrencilerinin Güç Mesafesi ve Belirsizlikten Kaçınma Algıları Üzerine Bir Araştırma", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.6, S.2, (2004), 65-76.
- Thomas, D. C., Fitzsimmons, S. R., Ravlin, E. C., Au, K. Y., Ekelund, B. Z., & Barzantny, C. (2010). Psychological contracts across cultures. *Organization Studies*, 31(11), 1437-1458.
- Triandis, H. (1988). Collectivism v. individualism: A reconceptualisation of a basic concept in cross-cultural social psychology. In *Cross-cultural studies of personality, attitudes and cognition* (pp. 60-95). Palgrave Macmillan UK.
- Triandis, H. C., Bontempo, R., Villareal, M. J., Asai, M., & Lucca, N. (1988). Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self-ingroup relationships. *Journal of personality and social psychology*, 54(2), 323.
- Triandis, H. C. (1990). Cross-cultural studies of individualism and collectivism.
- Triandis, H. C., McCusker, C., & Hui, C. H. (1990). Multimethod probes of individualism and collectivism. *Journal of personality and social psychology*, 59, 1006.
- Triandis, H. C., Chan, D. K. S., Bhawuk, D. P., Iwao, S., & Sinha, J. B. (1995). Multimethod probes of allocentrism and idiocentrism. *International journal of psychology*, 30(4), 461-480.
- Triandis, H. C. (1996). The psychological measurement of cultural syndromes. *American psychologist*, 51(4), 407.
- Triandis, H. D., & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 118-128.
- Triandis, H. C. (2001). Individualism and collectivism: Past, present, and future. *The handbook of culture and psychology*, 35-50.
- Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of personality*, 69(6), 907-924.
- Triandis, H. C., & Suh, E. M. (2002). Cultural influences on personality. *Annual review of psychology*, 53(1), 133-160.
- Tschanz, B. T., Morf, C. C., & Turner, C. W. (1998). Gender differences in the structure of narcissism: A multi-sample analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Sex Roles*, 38(9), 863-870.
- Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2001). Age and birth cohort differences in self-esteem: A cross-temporal meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 5(4), 321-344.
- Twenge, J., & Campbell, W. (2015). Asrın Vebası: Narsizim İlleti, (Çev. KORKMAZ, Ö). Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Uçar, M. E. (2017). Üniversite öğrencilerinde benlik kurguları, yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk ile ilişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik arasındaki ilişkiler. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1865-1878.
- Watson, P. J., Taylor, D., & Morris, R. J. (1987). Narcissism, sex roles, and self-functioning. *Sex Roles*, 16(7), 335-350.
- Watson, P. J., Hickman, S. E., & Morris, R. J. (1996). Self-reported narcissism and shame: Testing the defensive self-esteem and continuum hypotheses. *Personality and Individual Differences*, 21(2), 253-259.
- Watson, P. J., Sherbak, J., & Morris, R. J. (1998). Irrational beliefs, individualism-collectivism, and adjustment. *Personality and Individual Differences*, 24(2), 173-179.
- White, K., & Lehman, D. R. (2005). Culture and social comparison seeking: The role of self-motives. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(2), 232-242.
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: implications for the origins of sex differences. *Psychological bulletin*, 128(5), 699.
- Yamaguchi, S. (2001). Culture and control orientations. *The handbook of culture and psychology*, 223-243.

EXTENDED SUMMARY

In cross cultural and social psychology self is defined as dependent and interdependent which explain effect of culture to self. In this approach dependence-interdependence are how individuals feel and behave regardless

individuals live in which society and part of society. However the meanings attributed to dependence-interdependence caused to confusion in explaining individual's behavior and attribute like individualism-collectivism. Triandis reviews of the literature highlighted that it is important to make the distinction between vertical and horizontal individualism/collectivism. Vertical collectivism includes perceiving the self as a part (or an aspect) of a collective and accepting inequalities within the collective. Horizontal collectivism includes perceiving the self as a part of the collective, but seeing all members of the collective as the same; thus equality is stressed. Vertical individualism includes the conception of an autonomous individual and acceptance of inequality. Horizontal individualism includes the conception of an autonomous individual and emphasis on equality. Self-esteem indicates whether people have a low or high sense of their overall self-worth. Narcissism is a personality trait characterized by a sense of superiority and a desire for respect and admiration from others. Some psychologists suggest that individualism related to narcissism and self esteem. In light of the literature the aim of this study is to examine whether vertical and horizontal individualism/collectivism predict narcissism and self esteem.

Method: The research group consisted of 353 (71.9% female, 28.1% male) university students. To collect personal data form was used to obtain data on demographical features of the participants such as age and gender. Narcissism scale, Self-esteem Scale and Vertical and Horizontal individualism/Collectivism Scale were used. To analyze the data Pearson Correlation and a structural equation model were used.

Results: The preliminary analyses showed that the full model linking vertical and horizontal individualism/collectivism and Narcissism, Self-esteem fitted the data well ($X^2/ sd = 12.28$, GFI = .99, CFI=.98, NNFI=97, NFI= .97; RMSEA = .064, $p=0.001$). Overall, we found that vertical and horizontal individualism/collectivism a significantly predict Narcissistic personality and Self-esteem. Specifically, horizontal individualism significantly predicted narcissism ($\beta = .12$, $p < .001$, $t=4.21$), vertical individualism significantly predict narcissism ($\beta = .17$, $p < .001$, $t=6.18$). Horizontal individualism significantly predicted self esteem ($\beta = .39$, $p < .001$, $t=7.24$). These findings indicate that when people perceptions equal themselves and other people this perception increase self esteem. There is no relationships between vertical individualism and self esteem ($\beta = -.02$, $p < .001$, $t=-0.50$). This means that individuals do not acceptance of hierarchy in self esteem. Horizontal collectivism ($\beta = .07$, $p < .001$, $t=0.60$) and vertical collectivism ($\beta = -.05$, $p < .001$, $t=-0.78$) do not significantly predicted self esteem. This result indicated that collectivistic -self is decrease self esteem in Turkish culture. Horizontal collectivism significantly predicted narcissism ($\beta = -.08$, $p < .001$, $t=-2.06$) but directions are negative. This finding indicated that when horizontal collectivism increase narcissism decrease. Individuals see each other as same rather than different. In study two Vertical and horizontal individualism/collectivism are predict Narcissism, and Self-esteem or not at women and men by using a structural equation model. Analyses showed that the full model linking vertical and horizontal individualism/collectivism and Narcissism, Self-esteem at women fitted the data well ($X^2/ sd = 12.77$, GFI = .98, CFI=.96, NNFI=97, NFI= .97; RMSEA = .071, $p=0.001$). Specifically, horizontal individualism significantly predicted narcissism ($\beta = .13$, $p < .001$, $t=3.60$) and self esteem ($\beta = .40$, $p < .001$, $t=6.14$) at women. Vertical individualism significantly predicted narcissism ($\beta = .17$, $p < .001$, $t=5.46$) but vertical individualism do not significantly predicted self esteem ($\beta = -.01$, $p < .001$, $t=-0.16$) at women. These finding indicate that there is strong connection between individualism and narcissism at women. When individualistic self increase narcissist personality increase. Horizontal collectivism do not predict narcissism ($\beta = -.01$, $p < .001$, $t=-0.18$) and self esteem ($\beta = -.04$, $p < .001$, $t=-.52$) at women. Vertical collectivism do not predict self esteem ($\beta = -.02$, $p < .001$, $t=-0.31$). Vertical collectivism predict narcissism ($\beta = -.09$, $p < .001$, $t=-2.24$) but directions are negative. This finding indicated that when horizontal collectivism increase narcissism decrease at women. These findings indicate that there is strong connection between individualism and narcissism at women. When individualistic self is increase narcissist personality increase. Horizontal individualism increase self esteem but vertical individualism not. These findings indicated that equality is necessary values to self esteem but hierarch is not.

Vertical and horizontal individualism/collectivism and Narcissism, Self-esteem at men fitted the data well ($X^2/ sd = 3$, GFI = .99, CFI=.98, NNFI=97, NFI= .98; RMSEA = .061, $p=0.001$). Specifically, horizontal individualism significantly predicted narcissism ($\beta = .13$, $p < .001$, $t=2.65$) and self esteem ($\beta = .29$, $p < .001$, $t=2.92$) at men. Vertical individualism significantly predicted narcissism ($\beta = .14$, $p < .001$, $t=2.60$) but vertical individualism do not significantly predicted self esteem ($\beta = -.05$, $p < .001$, $t=-0.44$) at men. These finding indicate that there is strong connection between individualism and narcissism at men. Horizontal collectivism predict self esteem ($\beta = .28$, $p < .001$, $t=-2.17$) and narcissism ($\beta = -.28$, $p < .001$, $t=-3.96$) but directions are negative. This finding indicated that when horizontal collectivism increase narcissism decrease at men.

Vertical collectivism do not predict self esteem ($\beta = -.00$, $p < .001$, $t=-0.03$) and narcissism ($\beta = .10$, $p < .001$, $t=1.58$).

In conclusion, the study revealed that vertical and horizontal individualism/collectivism is important factors in the Narcissism and Self-esteem. Findings indicate that specifically Horizontal individualism is important factors in the Self-esteem. In horizontal individualism, individuals feel more or less equal in status with others. In this study indicated that equality important element of self esteem at women and men. Horizontal and vertical individualism predict narcissism at women and men. This Finding indicates that there is strong connection between individualism and narcissism in Turkish culture.